

Adamkärçiligiñ epopeýasy

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Adamkärçiligiñ epopeýasy INSANLIK DESTANI

Asrın liderimiz, tee 1939 yılındaki Erzincan depremi üzerinden Chp'yi hedef aldı, “o depremde 33 bin kişi öldü, Chp sözcüsünün dedesi o zamanlar içişleri bakanıydı, bunu sorgulamayan zihniyet kalkıyor bizim hakkımızda yalan yanlış ifadeler kullanıyor” dedi.

Asrın liderimiz yanlış biliyor.

Birincisi...

Erzincan depremi olduğunda Celal Bayar başbakandı, 10'uncu hükümet işbaşındaydı, içişleri bakanı Refik Saydam'dı, bugünkü Faik Öztrak'ın dedesi Faik Öztrak bakan değildi, kabinede yoktu.

İkincisi...

Başbakan Celal Bayar, Erzincan depreminden bir ay sonra görevi bıraktı, 11'inci hükümet kuruldu, Faik Öztrak anca o zaman, yani depremden bir ay sonra içişleri bakanı oldu.

Üçüncüsü...

Asrın liderimiz, Faik Öztrak'ı dönemin içişleri bakanı olarak gösterip “başarısız olduğunu” söylüyor. Halbuki, deprem sırasında içişleri bakanı olan Refik Saydam, başarısız olmadığı için, aksine çok başarılı olduğu için 11'inci hükümete başbakan yapıldı!

Şimdi gelin, makarayı az geri saralım, o dehşet gününe gidelim.

1939 yılıydı. 27 Aralık.

Ağır kış vardı. Eksi 30 dereceydi.

Saat, sabaha karşı 01.57...

Erzincan'da deprem başladı.

52 saniye sürdü. 7.8 büyüklüğündeydi.

İstanbul'dan Diyarbakır'a Samsun'dan Antalya'ya bütün Türkiye sallandı.

Telefon ve telgraf kesilmişti, ne direk kalmıştı, ne hat.

22 saat sonra, Anadolu Ajansı haber geçebildi.

“Geçici bilgilere göre Erzincan’da yıkım büyüktür, insan kaybında kesin sayı bilinmemektedir” deniyordu.

Erzincan adeta haritadan silinmişti ama, Türkiye henüz bunu bilmiyordu.

Tbmm acilen toplandı.

Şehirden ulaşan kırık dökük bilgiler milletvekillerine okundu.

“Erzincan’da çok şiddetli deprem oldu, hükümet konağı, postane dahil, şehrin bütün binaları, dükkanları yıkıldı, şehir baştan başa enkaz haline geldi, çok ölü var, çok nüfus enkaz altında, kendilerini kurtarabilenler sokaklara döküldü, yangınlar çıktı, haberleşme imkanı yok, ekmek ihtiyacı var, ilaç, doktor, çadır ihtiyacı var, köylerde de ağır tahribat ve kayıp olduğu anlaşıyor” denildi.

Bütün coğrafya karla kaplıydı, yollar kapalıydı.

Doğu’ya sadece tren çalışıyordu.

Ve Erzincan’da sadece, tren garı ayakta kalmıştı.

Ama, raylar mahvolmuştu, tüneller, köprüler ağır hasarlıydı.

Demiryolu işçileri bıçak gibi soğuk havada, donarak ölme pahasına çalışmaya başladı, inanılması gerçekten güçtür, insanüstü gayretle sadece iki gün içinde demiryolu onarıldı, tren çalışır hale getirildi.

İçişleri bakanı Refik Saydam’ın ilk verdiği talimat, “trenlere alabildiğine çadır, giyim eşyası ve gıda malzemesi yükleyin, derhal Erzincan’a doğru yola çıkarın” oldu.

Milli Yardım Komitesi kuruldu.

Her şehrimize genelge gönderildi, akın akın yardım yağmaya başladı.

Acil yardım fonu olarak 7 milyon lira hazırlandı.

Bir dolar 1.2 liraydı.

(Parantez açalım... İzmir depreminden sonra bir dolar 8 lirayken, İzmir’e acil yardım olarak sadece 8 milyon lira gönderildiğini düşünürsek, tee 1939 şartlarında bile bugünkü Akp’dan katbekat fazla acil yardım gönderildiği görülür.)

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, yardım için Ankara’dan yola çıkan

ilk trene binmişti.

Erzincan'a ulaştığında gözlerine inanamıştı.

Şehir yok olmuştu, moloz yığınınına dönmüştü.

116 binden fazla bina yıkılmıştı.

0 gün net olarak bilinmiyordu ama, 32 bin 962 insanımız ölmüştü.

Enkazlara bile girilemiyordu.

Çünkü, sobalar devrilmişti, yıkıntılar alev alev yanıyordu.

Kurtulan binlerce insan o soğukta sokaktaydı, korkunç perişanlıktı.

Binlerce çocuk anasız babasız, ortada kalmıştı.

Yardım getiren trenler, dönüşe geçerken, kimsesiz çocuklar, dul kadınlar ve yaşlılarla dolduruluyordu, İstanbul'a kadar yol üzerindeki şehirlere, hayırsever insanların evlerine bırakılıyordu.

0 gece...

Erzincan hapishanesi de yıkılmıştı.

Ne duvar kalmıştı, ne demir parmaklık, ne de kilitli kapı.

Yüzlerce mahkum açıktaydı.

Kimi cinayetten, kimi hırsızlıktan, kimi kaçakçılıktan, kimi eşkıyalıktan yatıyordu.

Ama, hiçbiri kaçmamıştı!

Battaniyelere sarılmış, bekliyorlardı.

Erzincan Savcısı İzzet Akçal, hapishaneye geldi.

Tarihi bir konuşma yaptı...

"Sizleri kurtarma çalışmalarında görev almak üzere serbest bırakacağım, aranızda civar köylerden olanlar varsa, iki günlüğüne köylerine gidip, ailelerini görebilirler, bir tek koşulum var, firar etmeyeceksiniz, memleketin herkese ihtiyacı var, canla başla çalışacaksınız, her akşam buraya döneceksiniz, her akşam teslim olacaksınız, kuracağımız barakalarda kalacaksınız" dedi!

Hollywood bu memlekette olsaydı, 500 defa filmi çekilirdi.

Böylesine muhteşem bir sahneydi.

Mahkumlar, bu insanlık sınavından firesiz çıktılar.

Her sabah gün doğarken enkazlara koştular, can kurtardılar, hava kararınca hapishane barakalarına gelip, teslim oldular.

Her akşam sayım yapılıyordu, bir mahkum bile eksik çıkmıyordu. Erzincan hapishanesi örnek oldu...

Çevre şehir ve ilçelerdeki hapishaneler de aynı koşulla boşaltıldı.

Askerlerle mahkumlar, omuz omuza hayat kurtardılar.

Her akşam askerler kışlaya, mahkumlar hapishane barakalarına döndü.

Diyorum ya, Hollywood burada olsa, 500 defa filmi çekilirdi.

Cumhurbaşkanı İnönü, depremde bir hafta sonra Ankara'dan yine trene bindi, çalışmalarını denetlemek için Erzincan'a doğru yola çıktı.

Şehre yakın istasyonlardan birinde durdular, o sırada kargaşa çıktı, treni koruyan askerlerle kalabalık bir grup arasında itiş kakış yaşanıyordu.

Cumhurbaşkanı pencereden olayları gördü, merak etti.

Meğer, çevre ilçelerden gelen mahkumlardı.

"Aralarından biri gelsin, ne istediklerini anlatsın" dedi.

Bir mahkum, diğerlerinin sözcüsü olarak, cumhurbaşkanının yanına getirildi.

"Savcı beye söz verdik, Erzincan'a gidip insan kurtaracağız, bizi trene almıyorlar" dedi.

Cumhurbaşkanı'nın gözleri doldu.

O gözler, Yemen'de, Çanakkale'de, Filistin'de, Kurtuluş Savaşı'nda neler görmüştü ama, böylesini görmemişti, çok duygulandı.

Yaverine döndü, "hepsini alın" dedi.

Mahkumlar, Cumhurbaşkanı'yla aynı vagonda, Erzincan'a gittiler.

Erzincan Savcısı'nın ve mahkumların bu insanlık dersi, TBMM'de özel gündem oldu, hükümet ödüllendirmeye karar verdi.

En başta söylediğim gibi, Celal Bayar görevi bırakmış, içişleri bakanı Refik Saydam başbakan olmuştu.

Özel af yasası hazırlattı.

Meclis'te aynen kabul edildi.

26 Nisan 1940'ta Resmi Gazete'de yayımlandı.

"27 Aralık 1939 tarihinde vuku bulan zelzelede felakete uğrayanların kurtarılmasında fevkaale hizmetleri görülen

mahkumları cezalarının affı hakkında kanun"du.

"Listede isimleri yazılı 241 mahkumun, mahkumiyet müddetlerinin beşte dördü ve hukuku amme ve tazminat kabilinden olan para cezaları affedilmiştir" denildi. Bırakıldılar.

(Erzincan Savcısı İzzet Akçal, Rize Çayeli doğumluydu, çocukken ailece taşınmışlar, İstanbul'da büyümüştü. Milli mücadeleye katıldı, Mim Mim Grubu'nda görev aldı, Anadolu'ya silah ve cephane kaçırılmasında çalıştı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Erzincan Savcılığı'ndan sonra Üsküdar Savcılığı'na tayin edildi. Bursa Savcılığı, Diyarbakır Sulh Hukuk Hakimliği yaptı. 1950'de siyasete atıldı, Demokrat Parti'den Rize milletvekili seçildi, devlet bakanı oldu. 1960 ihtilali'nde tutuklandı, Yassıada'da yargılandı, müebbet hapse mahkum edildi, Kayseri Cezaevi'nde beş yıla yakın hapis yattı, bırakıldı, siyasi haklarının iadesi üzerine bu defa Adalet Partisi'nden milletvekili seçildi, milletvekililikten 12 Eylül 1980 darbesi oldu, parlamento kapatılınca siyasi hayatına nokta koydu, 1987'de rahmetli oldu. İzzet Akçal, geçen hafta vefat eden başbakan Mesut Yılmaz'ın amcasıydı. Aile fertleri soyadı alırken, kardeşlerden biri Akçal, biri Yılmaz soyadını tercih etmişti, bu yüzden amca-yeğen'in soyadları farklıydı.)

Nazım Hikmet, 1939'da Erzincan depremi olduğunda mahkumdu.

Bursa Cezaevi'nde yatıyordu.

"Kesemden verecek şeyim yok, yüreğimden verdim" diyerek "Kara Haber" isimli şiirini yazdı.

*Erzincan'da bir kuş var,
kanadında gümüş yok,
gitti yarım gelmedi,
gayrı bunda bir iş yok*

oy dağlar dağlar dağlar dağlar,
aldı ellerine kanlı başını,
karın ortasında Erzincan ağlar

o ağlamasın da kimler ağlasın,

kar yağar lapa lapa,
tipidir gelir geçer,
yan yana sırt üstü yatan ölümler,
akşam uyur tandıramaz,
ateşini yandıramaz

gün ağarır şafak söker,
kimsecikler gitmez suya,
ezilmiş başlarıyla ölümler,
vardılar uyanılmaz uykuya
ses edip geceye beyaz taşından,
kışlanın saati çaldı ikiyi,
ne çabuk lahzada bitti yaşamak,
kimisi altı aylık, kimisi sakalı ak,
kimi on üç, on dört yaşında,
kimi yola gidecek, kimisi mektup bekler,
yan yana sırt üstü yatan ölümler...

yayıktı yağ vardı, dövülemedi,
akpeynir torbaya koyulamadı,
hasret gitti ölümler, dünyaya doyulamadı

uyanıp kaçamadılar,
kuş olup uçamadılar,
açıldı kuyular kimse inemez,
Erzincan beygiri rahvandır
amma ölümler ata binemez,
yan yana sırt üstü yatan ölümler...

Kesemden verecek şeyim yok,
yüreğimden verdim.

Erzincan depremi işte buydu.

Cumhurbaşkanı'yla işişleri bakanıyla, savcısıyla
mahkumlarıyla, eksi 30 derecede hayatını ortaya koyan
demiryolu işçileriyle, kimsesiz bebeklere yuvasını açan Anadolu
hayırseverliğiyle, sırtındakini çıkarıp veren, lokmasını

bölüşen, İstanbuluyla Diyarbakırıyla, Kuvayı Milliyecileriyle Nazım Hikmet'iyle... İnsanlık destanı'ydı.

Tarihimizin en derin trajedilerinden birini, saygıyla andığımız kurbanlarımızı, onurla hatırladığımız milletçe kenetlenmemizi... Tee 81 yıl sonra işporta siyasete malzeme yapmak, hakikaten "yanlış" oluyor.

Yılmaz ÖZDİL.

«Sözcü» gazetesı, 08.11.2020 Taryhy makalalar